

NEMZETI KÖZSZOLGÁLATI EGYETEM
Hadtudományi Doktori Iskola

SZERZŐI ISMERTETŐ

Nagy Milada

AZ EURÓPAI UNIÓ ESZKÖZRENDSZERE
ÉS ALKALMAZÁSA AZ EURO-MEDITERRÁN PARTNERSÉGBEN

című doktori (PhD) értekezéshez

Témavezető:

Nagyné dr. Rózsa Erzsébet, Habil.

egyetemi docens

Budapest, 2014

TARTALOM

A téma ismertetése, a probléma definiálása	3
A kutatás előzményei és tézisei	6
Alkalmazott módszertan	6
A kutatás eredményeinek összefoglalása	11
A tudományos eredmények.....	13
A kutatási eredmények lehetséges felhasználási területei	14
Publikációs lista.....	15
Szakmai önéletrajz.....	17

A téma ismertetése, a probléma definiálása

Az európai államok és a MENA-régió¹ közötti kapcsolatok évezredes múltra tekintenek vissza. A hidegháborút követően az átalakuló nemzetközi környezetben a biztonság nem-katonai tényezői egyre jobban a figyelem középpontjába kerültek. Az Európai Unió létrejöttkor (1993) a közös kül- és biztonságpolitikában a mediterrán térség katonai és gazdasági biztonsága is prioritásként jelentkezett, köszönhetően a Földközi-tenger északi partvidékén elhelyezkedő államoknak (Franciaország, Spanyolország, Olaszország, Görögország), amelyek – legfőképpen Franciaország – egyrészt a térségbeli volt gyarmataikkal szorosabb kapcsolatokat ápolnak, másrészt tartanak a gazdasági különbségekből fakadó indirekt biztonsági kockázatoktól (pl. illegális migrációtól és az ebből fakadó belbiztonsági kihívásoktól).

A bipoláris rendszer felbomlásával az 1990-es években a nemzetközi kapcsolatok új elméletekkel gazdagodtak, napvilágot látott – a legfontosabbakat és legismertebbeket megemlítve – Francis Fukuyamának a liberális demokrácia térhódításáról, majd az erre adott válaszként Samuel Huntingtonnak a civilizációk/kultúrák összecsapásáról szóló elmélete, továbbá Barry Buzannek és a koppenhágai iskola képviselőinek a biztonságot, valamint a biztonságpolitikai elemzést új szintre emelő elmélete. A korábbi biztonságpolitikai eszközökben bekövetkezett változás leképeződött az Euro-mediterrán Partnerség (*Euro-Mediterranean Partnership – EMP*) programjának megfogalmazásakor (1995), amelyben az Európai Unió a politikai és katonai együttműködését a mediterrán térség országaival kibővítette a gazdasági és a kulturális dimenzióval.²

Az értekezés a biztonság hagyományos, katonai értelemben vett definíciója mellett a gazdasági, társadalmi, környezeti biztonság³ „puha” (*soft*) kategóriái alapján is vizsgálja az Európai Unió eszközrendszerét a palesztin–izraeli konfliktus rendezésében,

---

¹ Middle East and North Africa (Közel-Kelet és Észak-Afrika)

² Az EU és a MENA-országok közötti együttműködést ún. euro-med szerződések szabályozták, a kooperáció bilaterális és multilaterális szinten történt.

³ A katonai biztonságot Buzan, Wæver és de Wilde bővítette ki a „puha” területekkel (pl. gazdasági, társadalomfejlesztési eszközök alkalmazása). (Buzan, Wæver, de Wilde 1998)

az Euro-mediterrán Partnerség és a 2008-ban létrejött Unió a Mediterráneumért (*Union for the Mediterranean – UfM*) működésére helyezve a hangsúlyt.

Az Európai Unió meg akarja őrizni jelentőségét a gyorsan változó világban, viszont a tagállamai közül sokan „földrajzilag kicsik, gazdaságilag törekenyek, demográfiailag hanyatló és öregedő trendet” mutatnak, és ilyen feltételekkel kell szembenéznie a globális, regionális és lokális kihívásokkal. A regionális biztonság megteremtését elsősorban a szomszédságpolitika eszközeivel igyekszik elérni, amelynek egyik célterülete a Földközi-tenger déli és keleti partvidéke. Az elmúlt néhány évtizedben az Európai Unió viszonya a mediterrán szomszédjaihoz az EU-politikák harmonizációjában manifesztálódott: a Földközi-tenger megtisztítására vonatkozó környezetvédelmi szabályozás, gazdasági segítségnyújtás, társadalmi-kulturális párbeszéd elindítása az Anna Lindh Alapítvány⁴ segítségével, civil társadalmi kezdeményezések és az oktatás támogatása. Az Unió a Mediterráneumért megalakulásakor a prioritásai között szerepelt az energiabiztonság is. Mára gyakorlati projekteken keresztül valósítja meg az EMP-ben rögzített területek támogatását.⁵

Buzan öt biztonsági szektora alapján vizsgálva az EMP három kosarát azt látjuk, hogy az elsőben a politikai és katonai, a másodikban a gazdasági, míg a harmadikban a társadalmi és kulturális biztonsági szektoroknak megfelelő politikák kapnak helyet. Az EMP eredeti mandátuma a Mediterráneum politikai/biztonsági, gazdasági és kulturális/társadalmi (három kosár) stratégiai jelentőségén alapul. Az euro-mediterrán folyamat céljai között szerepel a politikai és biztonsági területen a béke és stabilitás elérése; biztonsági kérdésekben a „hagyományos” nézőpont megváltoztatása; az

---

⁴ Az Anna Lindh Alapítvány működéséről lásd bővebben a 3. fejezetet.

⁵ Az UfM keretén belül az EU számos területen működtet fejlesztési programokat: (i) a közlekedés és a városfejlesztés terén a jordániai vasúthálózat integrálása a regionális vasúthálózatba, a LOGISMED Training Activities program a logisztikában jártas szakemberek képzése, a transz-Maghreb autótút megépítése, valamint a fenntartható városi és területi fejlődést biztosító stratégia alkalmazása; (ii) környezet és vízgazdálkodás terén sótelenítő üzem létesítése a Gázai övezetben, valamint a mediterrán vízügyi szektor irányítása és finanszírozása; (iii) társadalmi és civil ügyek terén fiatal nők felsőfokú képzése, az állástalan nők középfokú átképzése, a nők társadalmi pozíciójának erősítése a régió fenntartható fejlődésének területén; (iv) a felsőoktatás és a kutatás terén az euro-mediterrán egyetem létrehozása Fezben, valamint egyetemi és doktori végzettséggel rendelkező több mint 100 fő elhelyezkedésének támogatása; (v) az energia terén a mediterrán napenergiaterv a megújuló energia felhasználására; (vi) a gazdaságfejlesztés terén az euro-mediterrán vállalkozásfejlesztési központ létrehozása.

önkorlátozás kölcsönös biztosítása; a gazdasági területen a növekedés; szabadkereskedelmi övezet létrehozása; segélyezés; tudástranszfer biztosítása; a társadalmi/kulturális területen pedig a párbeszéd kialakítása.

A nemzetközi fejlesztés az Európai Unió „specifikuma”, különleges eszköze, amely már az 1957-es római szerződésbe is bekerült. Az Európai Gazdasági Közösségek tagállamai akkoriban a Maghreb-térsséggel való gazdasági együttműködésékként foglalták bele a római szerződésbe, a kooperáció ugyan még a megalkotók gyarmati területeire vonatkozott, napjainkra azonban az UfM gazdasági eszközei olyan fejlesztési célokat szolgálnak, amelyek a teljes Mediterráneumot célozzák, és amelyeknek célja a Mediterráneum államai között fennálló különbségek csökkentése.

A regionális fejlesztésekben betöltött uniós szerep nem az államok ellen irányul, épp ellenkezőleg, segít, hogy azok könnyebben alkalmazkodjanak a globalizáció kihívásaihoz. Van Langenhove ezt a folyamatot nem a posztvesztfáliai, hanem a neovesztfáliai világrendnek nevezi. A régi világrend „pozitív irányú fejlődést hozott a kormányzásban, de [...] hihetetlen erőszakot eredményezett. A többszörös régiók világa felcserélheti az egyszerű nemzeti identitást a realisabb nézettel, mely szerint az emberek többféle regionális identitással rendelkeznek. A régiók világának nem kellene komplexebb világnak lennie, hanem olyanak, amelyben nagyobb esély van a békére és a szabadságra”.

A fejlett gazdaságok számára nyilvánvaló tény, hogy a gazdasági átalakulás és liberalizáció társadalmi hátrányokat okoz. A dél- és kelet-mediterrán államok nem rendelkeznek a Nyugat-Európában alkalmazott társadalompolitikával, sem jóléti politikával, nem képesek kompenzálni a társadalmi kiadásokat, hacsak nem téríti meg azokat az EU különböző alapokból és támogatási forrásokból.

A nemzetközi fejlesztés az az eszköz, amelyet ez ideig kizárólag a gazdasági eszközök közé soroltak. Megítélésem szerint a nemzetközi fejlesztés mint eszköz azonban ennél sokkal messzebbre mutat, hiszen közvetlen hatást gyakorol mind a politikai, mind a gazdasági, mind a társadalmi és környezeti szektorokra. Abban az esetben, ha a fejlesztési támogatást a fogadó fél fegyvervásárlásra használja, a fejlesztési segély a katonai szektorra fejt ki hatást, de ezt ebben az esetben közvetett módon teszi.

A kutatás előzményei és tézisei

A disszertáció célja megválaszolni azt a kérdést, hogy az Európai Unió eszközszerrendszere képes-e pozitívan hatni az euro-mediterrán térség biztonsági helyzetére, és ezen belül a palesztin–izraeli konfliktus rendezésére.

Alkalmazott módszertan

A disszertáció tárgya az Európai Gazdasági Közösség/Európai Közösségek/Európai Unió⁶ szerepének, eszközszerrendszereinek vizsgálata a palesztin–izraeli konfliktus alakulásában az oslói folyamat kezdetétől (1993) 2011-ig, az Európai Szomszédságpolitika új kereteinek meghatározásáig.⁷

A probléma kifejtésétől a konklúzió levonásáig az alábbi szerkezeti tagolás alapján jutottam el:

a.) *1. fejezet: a téma bemutatása, probléma definiálása:*

Az euro-mediterrán térség kapcsolatainak alakulása a hidegháborútól 2011-ig:

- biztonságpolitikát befolyásoló események,
- az Európai Unió gazdasági kapcsolatai a Palesztin Hatósággal és Izraellel,
- az Európai Unió mediterrán politikájának bemutatása,
- az Európai Unió mozgásterének bemutatása a konfliktus rendezésében.

A regionális biztonsági komplexumok elmélete:

- az euro-mediterrán regionális biztonsági komplexum elméletének fejlődése.

b.) *2. fejezet: az Európai Unió mediterrán térségre vonatkozó kül- és biztonságpolitikájának, érdekeinek elemzése,*

⁶ Európai Gazdasági Közösség 1957–1967 között, Európai Közösségek 1967-től 1993-ig, ugyanakkor az Európai Közösségek a maastrichti szerződés I. pillére lett, a lisszaboni szerződés hatálybalépése (2009) óta Európai Unió az elnevezés.

⁷ A meghatározott időintervallumot bizonyos kérdések, események bemutatásánál, elemzésénél kitágítom. Ezekben az esetekben az a cél vezérelt, hogy az adott problémát alaposabban megvilágítsam.

- az Európai Unió katonai eszközeinek mérsékelt kapacitása és képessége,
- a palesztin államiség kérdéseinek elemzése,
- az Európai Unió közel-keleti mozgásterének – az USA dominanciája miatti – szűkössége, az USA és az EU között létező hagyományos szemléletbeli különbségek ismertetése,
- az Európai Unió helye a Kvartettben, a Kvartett szerepe a konfliktus rendezésében.

c.) *3. fejezet: az Európai Unió „puha” eszközeinek vizsgálata Izrael és a palesztin területek gazdasági, társadalmi és környezeti biztonsági szektoraiban,*

- az Európai Uniónak és az uniós donor országoknak a konfliktusban érintett palesztin és izraeli fél számára nyújtott gazdasági eszközeinek bemutatása és elemzése,
- a segélyezés, az uniós projektek hatásának vizsgálata a két etnikum megbékélésére vonatkozóan,

d.) annak a kérdésnek a megválaszolása, hogy a gazdasági, társadalmi és környezeti biztonság elérésében hatékonyak-e az uniós programok.

4. fejezet: a 2. és 3. fejezetben kifejtett kutatás tudományos eredményeinek összegzése, ajánlás megfogalmazása.

A kutatásom témája, a palesztin–izraeli konfliktus elemzésekor kézenfekvőnek tűnt, hogy a regionális biztonsági komplexumok elméletét vegyem alapul, mivel a Közel-Kelet – szakértők és elemzők egybehangzó állítása szerint – szinte a legjobb példája a biztonsági komplexumnak. Európa kapcsolat- és eszközrendszere a Maghreb és a Mashreq államokkal, azaz a többszörösen intézményesített euro-mediterrán kapcsolat azonban kihagyhatatlanná tette Astrid B. Boening munkásságának tanulmányozását, aki behatóan vizsgálta az euro-mediterrán térség viszonyát politikai, katonai, gazdasági, környezeti és társadalmi szempontból, felvetette és bizonyította az euro-mediterrán térség mint önálló biztonsági komplexum felvetésnek jogosságát.

Az 1. fejezetben meghatározott elméleti háttér alapján a hipotéziseim a 2. és 3. fejezetben kerülnek kifejtésre. A kutatási módszerek közül elsődlegesen adat- és szakirodalom-feldolgozásra támaszkodtam, amit a megszerzett ismeretanyag (dokumentumok, statisztikai adatok) elemzése követett. Hazai és külföldi előadásokon való aktív és passzív részvételem is hozzájárult az ismereteim bővítéséhez, a témában

való elmélyüléséhez, az előadásaimat követő felvetések pedig bizonyos kérdések más megvilágításba helyezéséhez. A disszertáció nem szigorúan vett adatfeldolgozás szerint készült, az adatok ismertetésének az állítások alátámasztásában jutott fontos szerep.

A kutatásom során az alábbi hipotéziseket fogalmaztam meg és bizonyítottam az értekezésemben:

Hipotézis 1: Barry Buzannak a nemzetállamokra megalkotott biztonsági szektor elmélete alkalmas az euro-mediterrán biztonsági tér vizsgálatára is

Amikor Astrid Boening „megalkotta” az euro-mediterrán biztonsági teret, bizonyította, hogy a biztonsági tér értelmezésekor eltérő felfogást is lehet alkalmazni. Továbbá Marton Péter a doktori értekezésében a biztonsági teret szektoriális megközelítésben vizsgálja, és arra a kérdésre (is) keresi a választ, hogy létezik-e szektoriális biztonsági tér. Mindemellett az Európai Unió a mediterrán politikájának alakításakor szintén Astrid Boeninghez hasonlóan értelmezi a biztonsági teret.

Hipotézis 2: Az Európai Unió programjai kevésbé hatékonyak a válságkezelésben, mint a hagyományos állami eszközök

A hipotézis indoklását megelőzően nélkülözhetetlen a hatékonyság mint fogalom értelmezése. A szakirodalom⁸ elsősorban mint a közgazdaságtan egyik alapfogalmaként jellemzi a kifejezést. Egy projekt vagy program akkor hatékony, ha a szabályok (pl. közösségi jog, fogadó ország jogrendszere) betartása mellett és határidőre elkölti a támogatási keretet. Ugyanakkor csak abban az esetben nevezhető eredményesnek, ha a projekt vagy program megvalósulásával a kitűzött célok teljesülnek. A hatékonyság növeléséhez elengedhetetlen (i) a prioritásokra való összpontosítás; (ii) magasabb szintű viták bevezetése; (iii) egyszerűbb, átláthatóbb, hatékonyabb vezetés és ellenőrző rendszer alkalmazása; (iv) egyértelmű célok kitűzése, pontos tervezés, az eredmények

---

⁸ A témáról lásd bővebben például: Kengyel Ákos (2008): *Kohézió és finanszírozás*. Budapest, Akadémia Kiadó; Nagy Sándor Gyula (2007): Az európai uniós támogatások felhasználásának összehasonlítása egyes tagállamok esetében. *Európai Tükör*, 2007. január, 94–102.; agy Sándor Gyula (2008): Az európai uniós támogatások hatékonysága és hatásossága közötti különbség a ROP 1.2 intézkedésnél. *Európai Tükör*, 2008. június 102–111.; Santos, Indhira (2008): Is Structural Spending on Solid Foundations? *Bruegel Policy Brief*, 2008/02.

kiértékelése a program elején, közben és a végén is, valamint a tapasztalatok felhasználása.

Az Európai Unió azzal a céllal alkalmazza eszközeit a MENA-térségben, hogy csökkentse a Földközi-tenger északi és déli peremvidékének államai között a fejlődésben mutatkozó különbségeket, megteremtse a biztonságos, kiszámítható és stabil környezetet a szomszédságában. A 2011-es „arab tavasznak” nevezett megmozduláshullám alapjaiban rengette meg az uniós eszközök hatékonyságába vetett hitet, és megváltozott hatalmi egyensúlyt teremtett az euro-mediterrán regionális biztonsági környezetben. A biztonság „ára” drasztikusan megnőtt a valóságban és átvitt értelemben is, a fejlesztési segélyezés, a politikai partnerség és a társadalmi szerepvállalás lényegesen jelentősebb ráfordításokat tett szükségessé.

Hipotézis 3: Az Európai Unió eszközrendszerének „speciális” eleme a nemzetközi fejlesztési politika, amely politikát az EU előszeretettel alkalmazza a válságkezelésben, így a palesztin–izraeli konfliktus rendezésére irányuló törekvésben is

A nemzetközi kapcsolatok jellemző elméletei közül a realista elméleti iskola által megfogalmazott gondolat, mely szerint a külföldi segélyezés a külpolitikai célok megvalósításának eszköze, jelentette számomra az egyik kiindulási alapot. A vezető politikusok hatalmuk kinyilvánításának tekintik a segélyezést és a békeműveletekben való részvételt, amivel legitimálhatják saját államuk képességeit.

A nemzetközi fejlesztési együttműködés tanulmányozása interdiszciplináris terület, mivel a politikatudományon kívül a közgazdaságtan is kutatja. A kettősségből fakadó módszertani eltérés a szakirodalomban is visszaköszön. A két tudományterületből a politikatudomány vizsgálati eszközeit helyeztem előtérbe, mivel az izraeli és főként a palesztin gazdaságnak és társadalomnak nyújtott uniós támogatások csupán matematikai eszközökkel való vizsgálata, kiragadása a politikai környezetből nem adhat valós képet és nem nyújthat választ a felvázolt központi kérdésre.

A békeszerződéseket követő gazdasági/pénzügyi támogatás a második világháborút követően válik valósággá, az 1980-as évektől pedig általános gyakorlattá a hosszú távú béke elérésében. **A segélyek hatékonysága azonban sok esetben megkérdőjelezhető**, ha a segély és a béke közötti összefüggést keressük.

Hipotézis 4: Az Európai Unió nemzetközi fejlesztési politikája ellentmondásos társadalmi változásokat okoz

A palesztinoknak nyújtott támogatás értékelésénél felmerül egy probléma, nevezetesen, hogy az oslói folyamat során a donorok céljai és a távlati célok közötti kapcsolat szinte felismerhetetlen, mert a távlati cél eléréséhez vezető út „annyira zavaros volt [...] hogy nem teljesen világos, hogy a donorok ténylegesen mit támogattak”.

Az „arab tavasz” az egész nemzetközi közösséget, így az Európai Uniót is váratlanul érte, a válaszdást pedig nem siette el. A gazdasági/pénzügyi eszközeit továbbra is rendelkezésre bocsátotta az UfM-partnerországok kormányainak, a támogatás mértékében viszont történt elmozdulás – csökkenés –, de ebben szerepet játszott a 2008-as gazdasági válság okozta euróválság is.

A nyugati világban él az az elképzelés, hogy fejlesztési támogatással elérhető a gazdasági növekedés, és ennek következményeként pozitív társadalmi változások – demokratizálódás, életkörülmények javulása – valósulnak meg, amik a konfliktus megszüntetéséhez vezethetnek. Johan Galtung már 1980-ban kételyét fejezte ki, rámutatva, hogy a nemzetközi tapasztalat alapján ez a meggyőződés bizonytalan alapokon nyugszik.

Hipotézis 5: A közel-keleti válságkezelés új szemléletet és módszereket igényel

Európa a második világháború során szintén társadalmi, politikai és gazdasági strukturális problémákkal küzdött, mint jelenleg a MENA-térség. Az EGK/EK/EU hatékony eszközök alkalmazásával sikeresen leküzdötte az akadályokat, és stabilizálta a helyzetét. Ezt a tapasztalatát ülteti át a világ más részein, és próbálja megteremteni a kapcsolatot a strukturális reformok, valamint a béke és a stabilitás között. Romano Prodi, az Európai Bizottság akkori elnöke 2004-ben, Derryben elhangzott beszédében így fogalmazott: „Az Unió a történelmünk leghosszabb ideje tartó békéjét hozta el. Példája milliók számára ad reményt a világban. Az általunk elért siker is mutatja, hogy rátaláltunk egy modellre. Ezt a modellt alkalmazzuk a kapcsolatainkban a szomszédságunkban és az azon túl lévő államokkal.”

Az előző hipotézisekben megfogalmazott feltételezések a napjainkban is jelen lévő, uralkodó (*mainstream*) elgondolások és gyakorlat alkalmasságának, hatékonyságának kérdését vetik fel. A palesztin–izraeli konfliktus megoldatlansága ezen kívül a probléma komplexitásának is köszönhető. Azt a nyugati világ politikusaiban élő elképzelést, hogy kizárólag nemzetközi segélyezéssel elérhetővé válhat a rendezés, az értekezésem 2. és 3. fejezetében az uniós eszközök vizsgálatán keresztül elemzem.

A disszertációnak célja azt vizsgálni, hogy miben hatékony és miben nem az az EU eszközrendszere a palesztin–izraeli konfliktus rendezésében, és alkalmasak-e az EU programjai a béketeremtésre.

A kutatás eredményeinek összefoglalása

A barcelonai folyamatot hátrányosan érintette a válságkezelésben jelentkező elvárások és az elért eredmények közötti különbség. A sikertelenség a döntéshozatal, az egyetértés és az irányítás hiányosságaira és a politikai akarat hiányára vezethető vissza. Néhány probléma a több dimenziójú biztonsági kihívásokból/fenyegetésekből, a katonai képességek különbözőségéből adódott. Az eredményesség hiányának oka – arab szempontból –, hogy a közel-keleti békemegállapodás nélkül a bizalomerosztó és a válságmegelőző folyamatok építése az EMP keretében nem valósulhatott meg, továbbá az Észak-Mediterráneum és a déli partvidék közötti fenyegetés-percepciókban és a földrajzi, politikai egységeket tekintve is különbségek mutatkoztak. A percepcióbeli nézeteltérés következtében Dél részéről bizalomhiány alakult ki az Európai Unió közös biztonság- és védelempolitikájával szemben, valamint ehhez hozzáadódott az elégedetlenség az EU gazdasági és pénzügyi segélyezését illetően.

Ami viszont az EU válságkezelésében pozitív tényezőnek volt tekinthető az az, hogy figyelembe vették a partnerországok mindenkori helyzetét, a politikai lehetőségeket, továbbá az alkalmazott módszerek kialakításakor a célokat és az érintett intézmények igényeit. Az Európai Unió számára rendkívül fontos a szomszédságában a stabil politikai környezet, viszont nem rendelkezik sem a forrásokkal, sem a képességekkel, hogy hosszú távon és széles skálán folytathassa a válságmegelőzést vagy -kezelést. Ezen a területen csak akkor képes eredményeket elérni, ha az adott fenyegetés korai szakaszában kapcsolódik be a folyamatokba. A biztonság fenntartásához az új fenyegetések – pl. nukleáris proliferáció, illegális migráció,

szervezett bűnözés – ellen viszont más válaszok szükségesek a hagyományos katonai eszközökkel szemben. Az EU–MENA kapcsolatokat leginkább a migráció, energia, bűnözés és környezeti problémák uralják, olyan kihívások, amelyeket nem lehet országhatárok mögé terelni, amelyekre egyelőre nem született megoldás, és amelyek ugyanakkor az EU-n belül is léteznek.

Az intézményi reform igényét az EMP-ben a „déliak” sürgették, mivel a döntéshozatalban ők is szerettek volna aktívan részt venni. Fontos kezdeményezés a rotáló elnökség bevezetése az EMP/UfM államai között. Egy másik kezdeményezés, egy új Balladur-terv⁹ is hasznos lehetett volna, mivel olyan mechanizmusokat tartalmazott, amelyeket az EU egyrésztől kipróbált, másrésztől pedig a Mediterráneum konfliktusában is alkalmazhatók lettek volna.

Az arab–izraeli konfliktus elhúzódása és komplex jellege miatt fontos lenne azt leválasztani a vele nem összefüggő problémákról, főleg az emberi gondolkodásban lenne szükségszerű ezt elérni.

A sikeres válságkezeléshez nélkülözhetetlen a rövid- és hosszú távú eszközök kombinálása, a közös szerepvállalás (*joint ownership*) elfogadása, valamint a súlypont hosszú távú eszközök irányába helyezése. Az arab–arab kapcsolatokat gyakran a bizalmatlanság jellemzi, ezért célszerű lenne a szomszédok közötti válság-megelőzési intézkedések előnyeinek szélesebb körű tudatosítása. Az „Észak” szerepe ebben a kontextusban a „Dél–Dél” együttműködés feltételeinek megteremtése lenne. Amíg nem fogalmazódik meg egy általánosan elfogadott definíció a biztonságra, amit a térség államai is elfogadnak, addig a biztonsági együttműködés megvalósulása várat magára.

Az európai biztonság lényeges eleme a Földközi-tenger térségének biztonsága, ezt a kihívást az EU egyedül nem képes kezelni. Szélesebb keretek szükségesek, ahogy ez a macedóniai válság kezelésekor is demonstrálódott 2001 márciusában. Az ilyen típusú együttműködések erősíthetik az államon belüli politikai reformokat és a társadalmi szerepvállalást, valamint nemcsak az állam szintjén, hanem helyi és regionális szinten is hatást gyakorolnak, továbbá kiterjedhetnek a már létező csoportosulásokra, szervezetekre (pl. Euro-mediterrán Fórum, 5+5 csoport). Az EU és mediterrán partnerei

---

⁹ A Balladur-tervet az EU az 1990-es években Magyarország és Szlovákia, valamint Magyarország és Románia közötti kisebbségi viták kezelésére alkalmazta. A konfliktusban érintett felek közötti párbeszédet erősítette. Ez a módszer azokban az esetekben segíthet, amikor a több éve húzódó konfliktusban a pozíciók még nem rögzültek, és a félreértésektisztázásra kerülhetnek, így a rossz beidegződések, sztereotípiák eltüntethetők.

ebből fakadóan szószólói lehetnének a már létező multilaterális rendszerek (a vegyi fegyver-tilalmi egyezmény, a biológiai és toxinfegyver-tilalmi egyezmény, a genfi jegyzőkönyv, az átfogó atomcsend egyezmény, atomsorompó-szerződés) univerzálissá válásának.

Az EU folyamatosan szenved az autonóm katonai források hiányától, amelyeket a tagállamok önkéntes alapon nyújtanak. Ugyanakkor a konfliktus utáni helyzetekben a kiújulás ellen és a lakosság jólétéért tett intézkedésekben (biztonsági szektor reformja pl. Bosznia-Hercegovinában, Kongói Demokratikus Köztársaságban, a palesztin területeken), jogrendszer erősítésében (pl. Koszovóban, Irakban), menekültek védelmében (pl. Csádban) és a békemegállapodások átültetésének ellenőrzésében jelentős előrelépéseket tett.

A 2008-as gazdasági és pénzügyi válság hatásai, a biztonsági aktorok proliferációja, a komplex és hagyományos fenyegetések bővülése az EU számára jelenthet lehetőséget, de ugyanakkor kihívást is. A biztonsági szereplők számának növekedését az EU-nak inkább kellene a több szintű kormányzás, az együttműködés alapjának tekinteni, mint a pozíciójára mért csapásnak. Az uniós modell a válságkezelésben hozzáadott értékkel bír, erre és a hagyományos, valamint a feltörekvő aktorokkal való együttműködésre kellene fókuszálnia.

A tudományos eredmények

Az értekezésemben **tudományos eredmények** tekintem:

1. A Barry Buzan és Ole Wæver által kidolgozott közel-keleti regionális biztonsági elmélet kereteiben feltártam a palesztin–izraeli konfliktus dinamikáját a különböző időszakokban. Bebizonyítottam, hogy Buzan és Wæver definíciója a palesztin–izraeli konfliktusról érvényes volt az 1993-at (madridi/oslói békefolyamat elindulása) megelőző időszakban, amikor a közel-keleti regionális biztonsági komplexum egészére hatást gyakorolt, és időnként a globális biztonság agendáját is uralta, majd az 1993-at követő időszakban is az maradt, amikor a konfliktus „visszahúzódott” a levantei szubkomplexumba, azonban változatlanul megmaradt a befolyása a nemzetközi politika napirendjére. A kutatásom másik aspektusát vizsgálva, az euro-mediterrán

térséggé visszanyújtva a vizsgált teret, ismételten kimutattam, hogy a konfliktus változatlan jelleget mutatott.

2. Barry Buzan biztonsági szektorai alapján rendszerbe foglaltam, majd elemeztem az Európai Unió eszközrendszerét egy konkrét konfliktus, a palesztin–izraeli konfliktus rendezésében. Tétélesen bizonyítottam, hogy az a megközelítés, mely szerint a nemzetközi fejlesztés csupán gazdasági eszköz, nem állja meg teljes mértékben a helyét, mivel egyszerű gazdasági segítségnél jóval több tartalommal és hatással bír. A nemzetközi fejlesztés alkalmazása során – a konfliktus megelőzésében és kezelésében – közvetlenül kihat a többi (politikai, gazdasági, társadalmi, környezeti) biztonsági szektor fejlődésére, és közvetve a katonai biztonsági szektor változására.

A kutatási eredmények lehetséges felhasználási területei

Kutatásaimat nem fejeztem be, tudományos munkámat az Európai Unió mediterrán kapcsolatainak területén kívánom tovább folytatni. Megítélésem szerint kutatási eredményeim további kutatómunkára ösztönöznek, következtetéseimre támaszkodva a következő főbb kutatási részterületeken célszerű a közeljövőben vizsgálatokat folytatni: válságkezelés, a válságok megelőzésére irányuló vizsgálatok, a nemzetközi fejlesztéssel és annak hatásaival, valamint az Európai Unió szomszédságpolitikájával – ezen belül a mediterrán térséggel – foglalkozó kutatások. Az Európai Unió válságkezelési eszközeinek bemutatásán keresztül vázoltam a lehetőségeket, a pozitív eredményeket és hiányosságokat, azokat a területeket, amelyekben a válságkezelő eszközök működőképeseek, és amelyek még korrekcióra szorulnak. A dolgozat terjedelme azonban nem tette lehetővé valamennyi szóba jöhető terület vizsgálatát, az összes probléma elemzését. Tovább lehet és kell kutatni mind elméleti, mind gyakorlati síkon a válságkezelési eszközök hatékonyságának növelését célzó területeket.

A kutatásom eredményei felhasználhatóak a Mediterráneum biztonsági kérdéseinek – ezen belül a témából fakadóan a palesztin–izraeli konfliktusnak – és az Európai Unió Szomszédságpolitikájának kutatásában, valamint az uniós válságkezelés háttérelmézéseiben. Segédanyagként szolgálhat a biztonság- és védelempolitikaoktatásában, valamint az európai uniós tanulmányokban.

Publikációs lista

Időszaki kiadványok cikkei:

1. T. CofmanWittes: Hogyan tárgyalnak az izraeliek és a palesztinok. *Külügyi Szemle*, 2012, XI. évfolyam, 1. szám. 188–192. o.
2. Quo vadis, Izrael? Az arab tavasz mint regionális biztonsági kihívás. *I.Hadtudomány*. 2012. elektronikus szám.
http://mhtt.eu/hadtudomany/2012_e_Nagy_Milada_1.pdf
3. Quo vadis, Izrael? Az arab tavasz mint regionális biztonsági kihívás. *II.Hadtudomány*. 2012. elektronikus szám.
http://mhtt.eu/hadtudomany/2012_e_Nagy_Milada_2.pdf
4. Olaj a tűzre? Energia-lelőhelyek és biztonság a Kelet-Mediterráneumban. *Hadtudományi Szemle*, 2013, 6. évfolyam, 2. szám. pp. 79–89.
5. Lőrinczné B. Edit: Az európai uniós bővítések elmélete és gyakorlata a horvát csatlakozás tükrében. *Külügyi Szemle*, 2013, XII. évfolyam, 2. szám. pp. 179–183.
6. International efforts to create the weapons of mass destruction free zone in the Middle East. *AARMS*, 2013. 12. évf. 2. szám, pp. 319–328.

Konferencia-kiadványok cikkei:

7. Az arab tavasz kihívásai Izrael számára. In: Strausz Péter – Zachar Péter Krisztián (szerk.): *Történelmi emlékezet és identitás. Tanulmányok*. Modern Minerva Könyvek 5. Budapest, Heraldika Kiadó, 2012, pp. 183–193. ISBN 978-963-9204-72-0.
8. Lótuszos forradalom Egyiptomban. In: Majoros Pál (szerk.): *Útkeresés és növekedés. Tudományos évkönyv*, Budapest, BGF, 2012, pp. 105–118, ISSN 1558-8401.
9. Az Európai Unió eszközrendszerének vizsgálata Buzan biztonsági szektorai alapján az euro-mediterrán regionális biztonsági komplexumban. In: *A*

hadtudomány és a 21. század. Konferenciakötet. Budapest, DOSZ Hadtudományi Osztály, 2014, ISBN 978-963-89560-4-0, pp. 9–22.

Könyvfejezetek:

10. Az Észak-atlanti Szerződés Szervezete történetéből: eredmények, kihívások. In: Nyusztay László (szerk.): *Tanulmányok az európai politikai együttműködésről.* BGF, Budapest, 2014, pp. 71–104. ISBN 978-963-08-9705-1.
11. *Vplyv rozvojevej a zahraničnej politiky Európskej Únie na palestínsko-izraelský konflikt.* In: Karlovitz, Tibor János (szerk.): *Current Issues in Some Disciplines.* Komárno, International Research Institute s.r.o., 2013, pp. 21–30.

Szakmai önéletrajz

Szakmai tapasztalat

Foglalkozás/Beosztás: **megbízott oktató**
 Munkáltató neve: Budapesti Gazdasági Főiskola, Budapest
 Időtartam: 2013. február–

Foglalkozás/Beosztás: **ügyvezetőigazgató**
 Munkáltató neve: Aposztróf Könyvkiadó, Budapest
 Időtartam: 2006. július–

Szakképzettség:

2012 – 2014	Nemzeti Köszolgálati Egyetem, Budapest, Hadtudományi Doktori Iskola, PhD abszolutórium
2011 – 2012	Budapesti Corvinus Egyetem, Budapest, Nemzetközi Tanulmányok Doktori Iskola
2009–2011	Budapesti Gazdasági Főiskola, Budapest, Nemzetközi tanulmányok (mesterképzés), nemzetközi kapcsolatok elemző (oklevél minősítése: kiváló)
2005–2009	Kodolányi János Főiskola, Székesfehérvár Nemzetközi kapcsolatok, kül- és biztonságpolitika szakirány (oklevél minősítése: kiváló)
1985–1989	Gimnázium, Érsekújvár (Szlovákia), elemző vegyészet szakképzés
2009	Angol nyelv, szakmai középfok, C-típusú nyelvvizsga
1994	Német nyelv, Kleines Deutsches Sprachdiplom
1994	Német nyelv, felsőfok, C-típusú nyelvvizsga
1991	Angol nyelv, középfok, C-típusú nyelvvizsga
1989	Szlovák nyelv, felsőfok, érettségi vizsga

Orosz és cseh nyelvtudásom fejleszthető.

Előadás, konferencia-részvétel:

2011. okt. 14., Budapest: **Történelem és politika– régen és most** konferencia. Az arab tavasz kihívásai Izrael számára.

2011. nov. 10–11., Budapest: **Útkeresés és növekedés** konferencia. Lótuszos forradalom Egyiptomban.

2013. nov. 29–30., NovéZámky, Szlovákia: **IRI Interdiszciplináris Konferencia**. Az Európai Unió fejlesztési és külpolitikájának hatása a palesztin–izraeli konfliktusra.

2014. febr. 13–14., Budapest, **A hadtudomány és 21. század konferencia**. Az Európai Unió eszközrendszerének vizsgálata Buzan biztonsági szektorai alapján az euro-mediterrán regionális biztonsági komplexumban.

Számítógépes ismeretek: MS Office, Internet, Adobe InDesign, Photoshop.

Gépjárművezetői engedéllyel 1989 óta rendelkezem.

Szervezeti tagság:

2013. 06. 11-től a Doktoranduszok Országos Szövetsége Hadtudományi Osztályának alapító tagja.

2012 szeptemberétől az NKE Hadtudományi Doktori Iskola Tanács tagja (doktorandusz képviselő).

Budapest, 2014. július 14.

Nagy Milada